

En mægtig stenstue

Kong Asgers Høj er med sit 10 meter lange kammer en af Danmarks største jættestuer. Gravhøjen troner stadig højt i det kuperede landskab nær Møns kyst.

Stenalderens grave ligger ofte flere sammen inden for kort afstand. Det er særlig let at se på Møn, hvor der kendes omkring 120 dysser og jættestuer. Den nærmeste storstensgrav – Sprovedyssen – ligger mindre end 150 meter fra Kong Asgers Høj.

Ud fra grupperne af grave kan vi i dag få en fornemmelse af, hvor stenalderbønderne boede og dyrkede deres marker. Ligesom i dag har området omkring Kong Asgers Høj været attraktivt landbrugsland med marker helt ned til kysten. Så bønderne har formentlig også suppleret menuen med fisk.

A megalithic chamber

With its 10-metre-long chamber, Kong Asgers Høj (King Asger's Mound) is one of Denmark's largest passage graves and still looms large in the rolling landscape of coastal Møn.

Stone Age tombs are often clustered. This is very apparent on Møn, where about 120 barrows and passage graves are known to exist. The megalithic tomb Sprovedyssen (Sprove Barrow) is less than 150 metres from King Asger's Mound.

These groups of barrows give us an idea of where Stone Age farmers lived and worked the land. Like today, the attractive farmland around King Asger's Mound would have been cultivated all the way down to the seashore, so that the local diet also included fish.

Eine mächtige Steinkammer

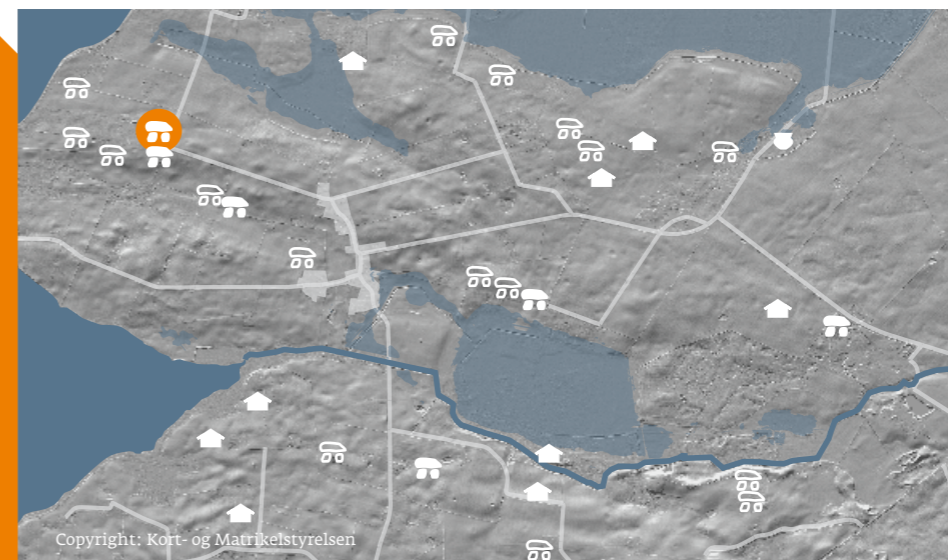
Kong Asgers Høj ist mit seiner 10 m langen Kammer eines der größten Ganggräber Dänemarks. Es thront noch heute hoch über der hügeligen Landschaft unweit der Küste der Insel Møn.

Steinzeitgräber liegen häufig in kurzen Abständen dicht beieinander. Auf Møn, wo etwa 120 Dolmen und Ganggräber bekannt sind, ist das besonders deutlich zu sehen. Das nächste Großsteingrab – der Sprove-Dolmen – liegt weniger als 150 m von Kong Asgers Høj entfernt.

Die Gruppierung der Gräber lässt heute erkennen, wie die Steinzeitbauern lebten und ihre Felder bestellten. Genau wie heute war die Gegend um Kong Asgers Høj fruchtbares Ackerland mit Feldern bis zur Küste hinunter. Die Bauern haben vermutlich ihren Speiseplan durch Fische ergänzt.

Kort over de ca. 100 kendte dysser og jættestuer på Møn – ikke alle er bevaret til i dag. De grupper af grave, der kan ses, afspejler bondebefolkningens bopladsområder. Grave, huse og marker lå tæt op ad hinanden.

I området omkring Røddinge Sø har stenalderens grave ligget tæt. Kortet viser de ca. 22 eksisterende (☪) og forsvundne (☪) dysser og jættestuer i området. Grave og offersteder (☪) lå tæt op ad marker og boplads (🏠).

Et organiseret bondesamfund

Vi ved ikke meget om, hvordan familier og slægter var organiseret i stenalderen. Når man tænker på den viden og de kræfter, der skulle til for at bygge en jættestue, er det dog tydeligt, at der må have været et temmelig fast hierarki. Det er svært at forestille sig, hvordan man ellers ville kunne samle den arbejdsstyrke, der var brug for, til at trække de kæmpestore sten og rejse dem efter en nøje angivet plan.

Og så er der spørgsmålet om, hvem der overhovedet kunne stå i spidsen for byggeriet. De mange finesser i konstruktionen har krævet eksperter til at lede byggeriet, men vi ved ikke, hvem disse tidlige ingeniører var, eller hvor de havde deres viden fra.

An organised farming community

Little is known about social structures in the Stone Age. Considering the know-how required to erect a passage grave, clearly there must have been a fairly rigid hierarchy. It is difficult to imagine how else they could rally the workforce needed to shift these huge stones and raise them according to a precise layout.

And then there is the question of who supervised the works. Given the great finesse of these structures it would have taken experts to oversee the construction, but we know nothing about who these early engineers were or where they had acquired their skills.

Eine organisierte bäuerliche Gesellschaft

Leider wissen wir nicht besonders viel darüber, wie Familien und Sippen in der Steinzeit organisiert waren. In Anbetracht des Wissens und des Aufwands, die für den Bau eines Ganggrabs erforderlich waren, ist jedoch klar, dass es eine ziemlich feste Hierarchie gegeben haben muss. Es ist schwer vorstellbar, wie man sonst die benötigten Arbeitskräfte für den Transport der riesigen Steine und ihre genau geplante Aufstellung hätte beschaffen sollen.

Schließlich ist die Frage, wer überhaupt ein solches Bauvorhaben durchführen konnte. Angesichts der vielen konstruktiven Finessen waren Experten für die Leitung des Bauvorhabens erforderlich, aber wir wissen nicht, wer diese frühen Ingenieure waren, oder woher sie ihr Wissen hatten.

At bygge et gravmonument som Kong Asgers Høj har krævet et velordnet samfund. Centrale samlingspladser omgivet af grøfter og palisade, har formentlig været med til at styrke sammenholdet. På pladserne fandt også forskellige religiøse ceremonier sted.

MUSKLER ELLER TEKNIK?

Eksperimenter viser, at der skal godt 50 mand til at slæbe de tonstunge sten på plads - ved simple teknikker som ruller og løftestænger kan behovet dog reduceres til en 15-20 mand!

SAMMENHOLD OG RETTIGHEDER

Gravbyggeriet styrkede sammenholdet inden for familie og slægt. Endvidere var det i det tidlige bondesamfund vigtigt hele tiden at fasttømre rettighederne til jorden. Dette kunne slægtsgravene også stadfæste.

Møns smukkeste jættestue

”En anseelig høj med Møns smukkeste jættestue”. Således beskrev en besøgende i midten af 1800-tallet Kong Asgers Høj. Kong Asgers Høj blev i stenalderen bygget så solidt, at det i nyere tid kun har været nødvendigt at foretage ganske få restaureringer.

Danmarks første bønder havde stor byggeteknisk indsigt. Det viser bl.a. den præcise placering af de massive vægsten, opbygningen af tørmurene samt anbringelsen af de store, tonstunge loftssten.

Stenalderens bygmestre har opført en konstruktion, der har holdt i årtusinder. En af hemmelighederne er det beskyttende lag af ler og sten, man lagde hen over gravkammeret til at holde regnvand og fugt ude.

Møn's finest passage grave

“An impressive mound with Møn's finest passage grave” was how a visitor in the mid-1800s described King Asger's Mound. The mound was constructed so solidly by its Neolithic builders that in modern times only very little restoration was needed.

The precise positioning of the massive upright stones, construction of the ingenious dry walls between the uprights, and the placing of the huge, horizontal capstones weighing many tons testify to the great architectural insight of Denmark's first farmers.

These Neolithic engineers managed to build a structure which has stood intact for millennia. One of the secrets was the protective layer of clay and stone used to encase the burial chamber. This layer has kept rain and other moisture out of the interior.

Das schönste Ganggrab auf Møn

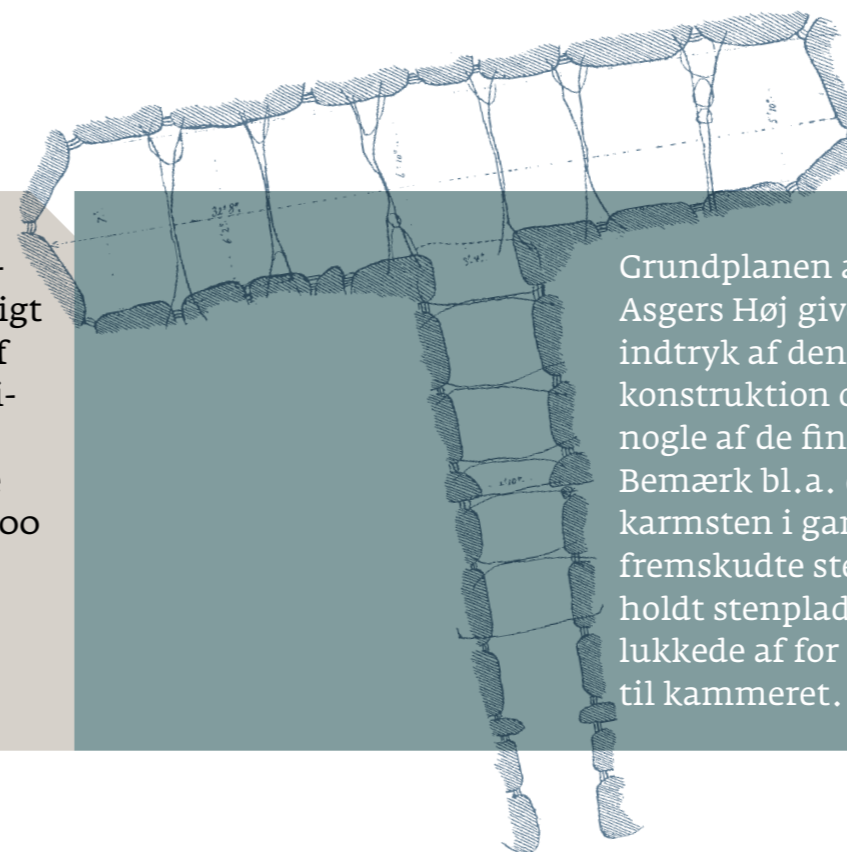
„Ein ansehnlicher Hügel mit dem schönsten Ganggrab auf Møn.“ So beschrieb ein Besucher Mitte des 19. Jahrhunderts Kong Asgers Høj. Kong Asgers Høj wurde in der Steinzeit so solide errichtet, dass in neuerer Zeit nur ganz wenige Restaurierungen erforderlich waren.

Die ersten Bauern Dänemark besaßen erhebliches bautechnisches Können. Das beweist die präzise Anordnung der massiven Wandsteine, der Aufbau der sinnreichen Trockenmauern und die Platzierung der mächtigen, tonnenschweren Decksteine in Kong Asgers Høj.

Die Baumeister der Steinzeit haben eine Konstruktion geschaffen, die jahrtausendlang gehalten hat. Eines der Geheimnisse ist die schützende Schicht aus Ton und Steinen, mit der die Grabkammer bedeckt wurde. Die Schichten hielten Regenwasser und Feuchtigkeit aus der Grabkammer weg.

De kolossale sten i kammeret og den omhyggeligt opbyggede tørmur sat af smukt tilpassede stenfliser står stadig, som da stenalderens bygmestre forlod graven for ca. 5.500 år siden.

Grundplanen af Kong Asgers Høj giver et godt indtryk af den fantastiske konstruktion og afslører nogle af de fine detaljer. Bemærk bl.a. de to sæt karmsten i gangen. De fremskudte sten har holdt stenplader, der lukkede af for adgangen til kammeret.

VIDSTE DU ...

- at Kong Asgers Høj er en af Danmarks mest velbevarede jættestuer overhovedet?
- at nogle af stenene i kammeret vejer op mod 4-5 ton?

Skoven viger for de første bønder

For omkring 6000 år siden kom landbruget til Danmark. Hele samfundet blev gradvist fuldstændig ændret. Befolkningen blev bofast, stenalderens bønder begyndte at rydde den tætte urskov. Der opstod lysninger i skoven med kornmarker og græsgange. Man dyrkede korn og havde husdyr. Befolkningen boede i store, velbyggede træhuse.

Der opstod en helt ny kult. Bøndernes døde slægtninge blev begravet i stenbyggede gravkamre, også kaldet dysser og jættestuer. Gravene er Danmarks ældste bygningsvær-

ker af sten og vi kan stadig se dem i dag. Gravmonumenterne var udtryk for en forfædre kult, der knyttede menneskene til jorden og skulle sikre slægtens videreførelse. I løbet af 300 år blev der i nogle områder i gennemsnit opført en dysse eller en jættestue næsten hvert år!

Til kulten hørte også opførelsen af store samlingspladser på centrale steder i landskabet. Her samledes man fra større områder til store religiøse handlinger.

Forest gives way to the first farmers

Around 6,000 years ago, agriculture came to Denmark. Gradually, the whole of Stone Age society changed completely. The once-nomadic peoples settled, and the new farmers started clearing the dense virgin forest. Clearings for cornfields and pastures were created in the forests. The farmers grew corn and kept animals. The people lived in large, well-built timber houses.

A whole new cult arose. The dead ancestors of the farmers were buried in the stone-built tombs, dolmens

and passage graves, which are Denmark's oldest man-made stone built structures. They can still be seen today. The burial monuments represent a cult of ancestry, which connected people with the land and their family heritage. In the next three centuries in some areas one dolmen or passage grave was constructed every year.

Also associated with the cult were the large gathering places at central locations in the landscape. Here people from a wide area gathered for large-scale religious rituals.

Der Wald weicht den ersten Bauern

Vor etwa 6000 Jahren hielt die Landwirtschaft ihren Einzug in Dänemark. Die gesamte Gesellschaft änderte sich allmählich vollständig. Die Bevölkerung wurde sesshaft, die Bauern der Steinzeit begannen, den dichten Urwald zu roden. Es entstanden Lichtungen mit Getreidefeldern und Weiden. Man baute Getreide an und hielt Nutztiere. Die Bevölkerung lebte in großen, gut gebauten Holzhäusern. Es entstand ein völlig neuer Kult. Die toten Angehörigen der Bauern wurden in steinernen Grabkammern beige-
setzt, den so genannten Dolmen und Ganggräbern, die

Dänemarks älteste Bauwerke sind. Sie sind noch heute zu sehen. Die Grabdenkmäler waren Ausdruck eines Ahnenkults, der die Menschen mit der Erde und dem Fortbestand der Sippe in Verbindung setzte. In den nächsten 300 Jahren wurde in einigen Bereichen ein Dolmen oder Ganggrab pro Jahr errichtet.

Zum Kult gehörte auch die Errichtung großer Versammlungsorte an zentralen Stellen in der Landschaft. Hier trafen sich die Menschen aus größeren Gebieten zu religiösen Handlungen.

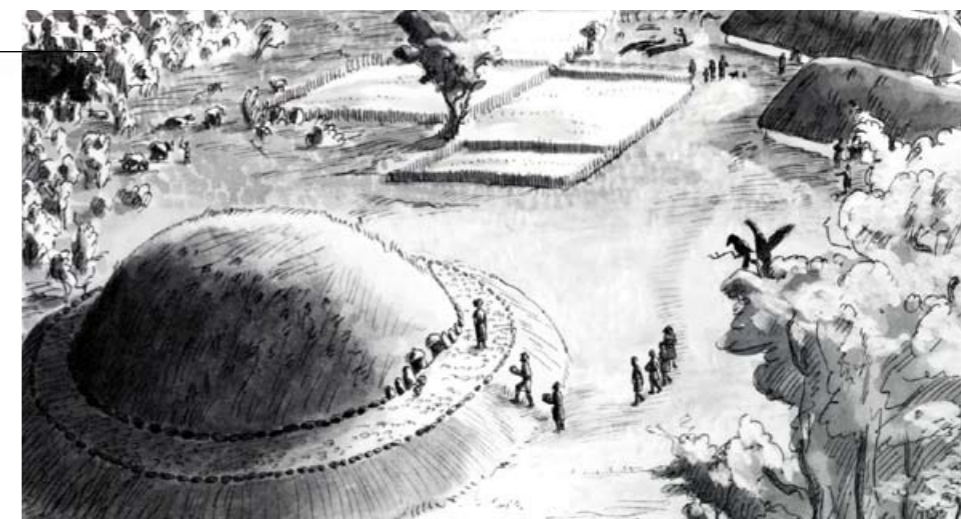
Opførelsen af en jættestue har krævet stor ingeniørmæssig viden – og godt med muskelkraft. Ved hjælp af slæder, løftestænger, ramper og evt. også svingkonstruktioner og tovslynger fik man manøvreret de kæmpemæssige sten på plads.

Stenalderens dødekult var meget kompleks. Dysser og jættestuer har af og til også tjent som en slags templer og enkelte steder har man udgravet egentlige kulthuse. Ved Tustrup på Djursland (billedet) ligger kulthuset i direkte sammenhæng med to dysser og en jættestue.

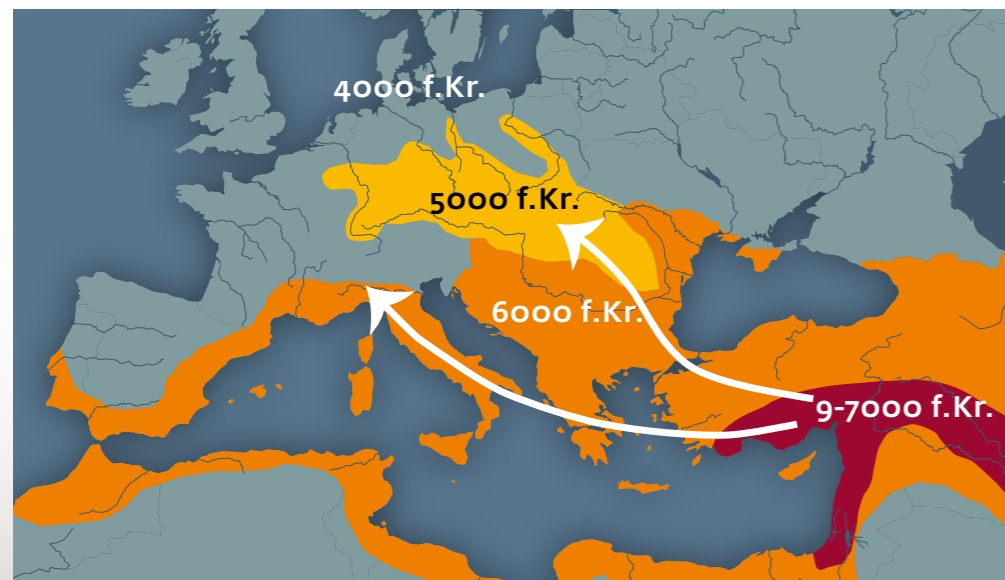

Dysser og jættestuer lå nær stenalderbondens huse og marker. De markante monumenter tjente ikke blot som grave for bygdens døde, men angav også slægtens ret til det aktuelle landområde. En slags ejerbreve i sten.

PÅ SPORET AF DE DØDE

Kong Asgers Høj er en af Danmarks mest velbevarede jættestuer. Her kan du opleve et stenbygget kammer, der ser ud, som da det blev opført for ca. 5.500 år siden. Besøg også den lidt ældre dysse, Sprovedysse, der ligger kun 150 m herfra – følg pilene og stien langs det store dige.

Allerede 3.000-4.000 år før Danmark blev en bondekultur, havde man lært sig landbruget og tæmmede vilde får og geder i det frugtbare Lilleasien. Langsomt, men støt, bredte denne viden sig til Europa.

FÅ MERE VIDEN:

www.kulturarv.dk
www.1001fortaellinger.dk
www.1001stories.dk
www.natmus.dk/sw4509.asp

STORSTENSGRAVE I EUROPA

Skikken med at bygge store, komplicerede stengrave til de døde, kendes ikke kun fra Danmark. Kortet viser de områder af Europa, hvor man finder tilsvarende anlæg.

TIDSLINJE

